

Likvidace dědictví a odporovatelnost

Právo podat odpůrčí žalobu podle § 42a obč. zák. má výlučně věřitel, který má vůči dlužníkovi vymahatelnou pohledávku, tedy pohledávku, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci). Na uvedeném nic nemění skutečnost, že dlužník (zůstavitel) zemřel a v dědickém řízení byla pravomocným usnesením soudu nařízena likvidace dědictví. Z ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. vyplývá, že k neúčinnosti právního úkonu nelze (na rozdíl od absolutní neplatnosti) přihlídnout z úřední povinnosti, neboť k ní dochází teprve na základě pravomocného rozsudku soudu, jímž byla neúčinnost v řízení o odpůrčí žalobě vyslovena. Protože neúčinnost právního úkonu dlužníka (zůstavitele) může určit jen soud ve sporném řízení zahájeném na základě žaloby podle § 42a obč. zák. (případně v rámci insolvenčního řízení insolvenční soud na základě odpůrčí žaloby podané insolvenčním správcem podle § 239 insolvenčního zákona), není soud (soudní komisař) v dědickém řízení (a to ani poté, co byla nařízena likvidace dědictví) oprávněn zjišťovat účinnost právních úkonů zůstavitele, byť by z obsahu spisu vyplývaly skutečnosti, které by mohly nasvědčovat tomu, že zůstavitel učinil před smrtí právní úkony, které by mohly splňovat podmínky pro určení jejich neúčinnosti ve smyslu § 42a obč. zák.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1611/2013, ze dne 27.2.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci dědictví po P. K., a zemřelém dne 17. května 2008, za účasti 1) České republiky - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových se sídlem v P., 2) P. K., 3) Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH se sídlem v H., zastoupené Mgr. P.S., advokátkou se sídlem v P., 4) ŠkoFIN s.r.o. se sídlem v P., 5) Agroservis Tachov, a.s. se sídlem v B., 6) Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky se sídlem v P., 7) Ing. J. H., 8) Van Den BERKMORTEL B.V., se sídlem v H., zastoupené JUDr. I.J., advokátem se sídlem v P., 9) Okresní správy sociálního zabezpečení v Pardubicích, 10) POLY-IZOL & Co., spol. s r.o. se sídlem ve V., zastoupené JUDr. J.Z., se sídlem v Č.L., 11) Miroslava Kubici MASO - UDENINY, místem podnikání B., 12) R. S., 13) O2 Czech Republic a.s. se sídlem v P., 14) Nutz - und Schlachtvieh Heinz Dieter Haller e.K. se sídlem v L., zastoupené Dr. Iur. D.K., advokátem se sídlem v P., 15) ASAVET a.s. se sídlem v P., zastoupené JUDr. K.H., advokátem se sídlem v P., 16) Komerční banky, a.s. se sídlem v P., 17) Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra České republiky se sídlem v P., 18) SUGAL spol. s r.o. se sídlem v B., vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 32 D 935/2008, o dovolání věřitelky Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 7. listopadu 2012, č. j. 18 Co 233/2012-1062, tak, že dovolání věřitelky Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH se zamítá.

Z odůvodnění:

Řízení o dědictví po P. K., zemřelém dne 17.5.2008, bylo zahájeno usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 6.6.2008, č.j. 32 D 935/2008-2. Provedením úkonů v řízení o dědictví po zůstaviteli byla pověřena Mgr. Dana Nováková, notářka v Pardubicích (§ 38 o.s.ř.).

Poté, co zjistil, že zůstavitel nezanechal závěť a že známí dědici ze zákona dědictví odmítli, a co provedl soupis aktiv a pasiv dědictví, Okresní soud v Pardubicích dále jednal s Českou republikou (jako se státem, jemuž má připadnout dědictví podle ustanovení § 462 občanského zákoníku) a usnesením ze dne 1.12.2009, č.j. 32 D 935/2008-548, určil obvyklou cenu dědictví částkou

362.579,08 Kč, výši dluhů částkou 17,545.028,46 Kč a výši předlužení dědictví částkou 17,182.449,38 Kč; usnesení nabylo (podle potvrzení uvedeného ve spise) právní moci dnem 1.12.2009.

Okresní soud v Pardubicích usnesením ze dne 1.12.2009, č.j. 32 D 935/2008-551, nařídil likvidaci dědictví a vyzval věřitele, aby Okresnímu soudu v Pardubicích oznámili své pohledávky vůči zůstaviteli k datu jeho úmrtí ve lhůtě do jednoho měsíce ode dne vyvěšení tohoto usnesení na úřední desce soudu s tím, že stát nebude odpovídat věřitelům, kteří své pohledávky včas neoznámili, a že pohledávky, které nebudou při likvidaci dědictví uspokojeny, zaniknou. Dospěl k závěru, že dědictví je předluženo a že jsou splněny podmínky stanovené zákonem pro nařízení likvidace dědictví. Usnesení nabylo (podle potvrzení uvedeného ve spise) právní moci dnem 1.12.2009.

Okresní soud v Pardubicích poté usnesením ze dne 12.7.2010, č.j. 32 D 935/2008-656, rozhodl, že „z výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele dosaženého ve výši 163.117,- Kč budou uspokojeny pohledávky podle skupin uvedených v ustanovení § 175v odst. 2 o.s.ř. (ve znění do 31.12.2013)“, tj. že ve 2. skupině bude uspokojena „v plné výši“ pohledávka nákladů pohřbu zůstavitele, která vznikla vypraviteli pohřbu P. K., ve výši 15.983,- Kč, že v 5. skupině budou uspokojeny pohledávky „poměrně“, tj. ve výši 38.299,- Kč pohledávka Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR (přihlášená ve výši 58.593,- Kč), ve výši 107.908,- Kč pohledávka České správy sociálního zabezpečení (přihlášená ve výši 165.073,- Kč) a ve výši 927,- Kč pohledávka Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra ČR (přihlášená ve výši 1.406,46 Kč), když pohledávky 1., 3. a 4. skupiny nebyly uplatněny, a že „ostatní pohledávky“ náležející do 6. skupiny, které byly přihlášeny do dědictví a soudem byly uznány v celkové výši 17,019.332,38 Kč, „nelze uspokojit“ (výrok I.), dále rozhodl, že majetek zůstavitele specifikovaný ve výroku II. usnesení soudu prvního stupně, který se nepodařilo zpeněžit, „připadá státu s účinností ke dni smrti zůstavitele“ (výrok II.); současně rozhodl, že stát je povinen uhradit Mgr. Daně Novákové odměnu soudní komisařky ve výši 5.520,- Kč, její hotové výdaje ve výši 3.053,- Kč a náhradu za platbu DPH ve výši 1.714,60 Kč, tedy celkem 10.287,60 Kč (výrok III.).

K odvolání věřitelky zůstavitele Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 26.10.2010, č.j. 18 Co 505/2010-726, usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že mezi aktiva dědictví patří kromě pohledávky zůstavitele za společností Podhoran Černíkov, a.s. ve výši 36.808,- Kč, a pohledávky zůstavitele za ŠkoFIN, s.r.o., ve výši 48.951 Kč, také „další pohledávky zůstavitele ve výši přes 7,000.000,- Kč (viz seznam na č.l. 327-328)“, že „je problematická otázka dobytosti těchto pohledávek“, neboť „tři z dlužníků zůstavitele mají sídlo v cizině“ a „zjištěná aktiva by nemusela postačovat k úhradě nákladů spojených s vymáháním pohledávek“; že i pohledávky „zdanlivě nedobytné je možné s velkou pravděpodobností prodat, byť třeba za zlomek ceny, kterou představují“, dovodil z toho, že „při likvidaci dědictví nebyl zpeněžen veškerý majetek zůstavitele, ze kterého by bylo možné jeho věřitele uspokojit“, a soudu prvního stupně uložil, aby se pokusil zpeněžit „pohledávky zůstavitele uvedené na č.l. 327-328 spisu“.

Okresní soud v Pardubicích - poté, co zpeněžil pohledávky zůstavitele dle znaleckého posudku Michala Sodomka ze dne 10.6.2011- usnesením ze dne 20.1.2012, č.j. 32 D 935/2008-933, rozhodl, že z výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele dosaženého ve výši 181.027,- Kč budou uspokojeny pohledávky podle skupin uvedených v ustanovení § 175v odst. 2 o.s.ř. (ve znění do 31.12.2013), tj. že v 1. skupině bude „v plné výši“ uspokojena pohledávka nákladů řízení vzniklých státu - Okresnímu soudu v Pardubicích v souvislosti se zpeněžením majetku zůstavitele ve výši 8.640,- Kč, že ve 2. skupině bude uspokojena „v plné výši“ pohledávka nákladů pohřbu zůstavitele, které vznikla vypraviteli pohřbu P. K., ve výši 15.983,- Kč, že v 5. skupině budou pohledávky uspokojeny „poměrně“, a to pohledávka Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR ve výši 39.586,- Kč, pohledávka České správy sociálního zabezpečení ve výši 115.864,- Kč a pohledávka Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra ČR ve výši 954,- Kč (pohledávky 3. a 4. skupiny nebyly uplatněny), a že „ostatní

pohledávky“ (mimo jiné také pohledávka dovoatelky) náležející do 6. skupiny, které byly přihlášeny do dědictví a soudem uznány, „nelze uspokojit“ (výrok I.), dále rozhodl, že majetek zůstavitele specifikovaný ve výroku II. usnesení soudu prvního stupně, který se nepodařilo zpeněžit, „připadá státu, a to s účinností ke dni smrti zůstavitele“ (výrok II.); současně rozhodl, že stát je povinen uhradit Mgr. Daně Novákové odměnu soudní komisařky ve výši 5.960,- Kč, její hotové výdaje ve výši 5.535,- Kč a náhradu za platbu DPH ve výši 2.299,- Kč, tedy celkem 13.794,- Kč (výrok III.). Vycházel ze zjištění, že „zůstavitel neměl žádný nemovitý majetek“, že „movitý majetek zůstavitele byl oceněn třemi znalci a zpeněžen v soudní dražbě“, že „zpeněženy byly také pohledávky zůstavitele za jeho obchodními partnery“, že „zůstavitel byl svobodný a bezdětný“, že „sestra zůstavitele žije ve Švýcarsku“ a „rodiče jsou vlastníky domu v P., který nabyli jednak kupní smlouvou z roku 1979 a dále dědictvím v roce 1987 a v roce 1998“, že „rodiče prováděli stavební úpravy na domě v letech 2004-2006 z finančních prostředků, které jim formou úvěru poskytla ČSOB, a.s. v srpnu 2003“, že se „soudu nepodařilo zjistit, že by zůstavitel poskytoval příbuzným nějaké mimořádné dary“, že „zůstavitel nevedl svoji podnikatelskou činnost korektně“, že „účetnictví nezobrazuje pravdivě a hodnověrně jeho podnikatelskou činnost“, že „o mnoha obchodech neúčtoval a mnohé obchody sjednával jen telefonicky, bez dokladů“, že „některé faktury, které byly draženy v soudní dražbě, nejsou ani podepsány ani doloženy objednávkou, dodacím listem nebo jiným listinným důkazem, o něž by bylo možné opřít tvrzenou pohledávku“, že „proti zůstaviteli bylo zahájeno trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu podvodu v souvislosti s jeho podnikatelskou činností, které bylo z důvodu úmrtí zastaveno“, že „zůstavitel sjednával obchody pod falešnými jmény, protože v evropském prostoru v předmětu jeho podnikání již nepožíval dobrého jména“ a dospěl k závěru, že „dědické řízení je možné vést jen o majetku zůstavitele, který se podařilo soudu zjistit“, a že „pokud věřitelé chtějí dosáhnout dalších aktiv dědictví, jsou povinni označit konkrétní důkazy k jejich prokázání“.

K odvolání věřitelky zůstavitele Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 7.11.2012, č.j. 18 Co 233/2012-1062, usnesení soudu prvního stupně ze dne 20.1.2012, č.j. 32 D 935/2008-933, potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud - poté, co doplnil dokazování o výpisy z účtů zůstavitele u Komerční banky vedených pod č. 0000430625830207 a č. 0000430625220257 - vycházel ze zjištění, že „zůstaviteli na účet č. 0000430625830207 vedený u Komerční banky přišly od ledna 2008 do dne úmrtí vysoké částky v eurech od společnosti Müller-Ricken GmbH (celkem 67.499,34 EUR)“, že však „zůstavitel buď tyto částky vybíral v hotovosti nebo je převáděl na svůj účet u Komerční banky č. 0000430625220257“, že „na účtu u Komerční banky č. 0000430625830207 mu ke dni smrti zůstal zůstatek ve výši 17,21 Kč“, že „na účtu č. 0000430625220257 byl ke dni smrti zůstavitele zůstatek 10,07 Kč“, když rovněž z tohoto účtu „zůstavitel buď vybíral v hotovosti či platil různým věřitelům - ŠkoFin s.r.o., ČEZ, VZP, Telefonica, Kooperativa pojišťovna, a.s., Státní veterinární ústav či dalším věřitelům různé částky“, a dospěl k závěru, že z těchto zjištění „nelze dovodit, že by zůstavitel měl ke dni smrti další majetek, z něhož by bylo možné uspokojit věřitele“, a že „z výpisů z účtů zůstavitele za období od ledna 2008 do jeho smrti se (sice) potvrdilo tvrzení odvolatele, že na účet zůstavitele přišlo větší množství peněz“, že však „bylo prokázáno, že z těchto účtů zase peníze odešly různým věřitelům (a nebylo prokázáno, že se tak stát nemělo), případně, že si je zůstavitel vybral v hotovosti“, a že „doplněním dokazování zůstal skutkový stav zjištěný soudem prvního stupně nezměněn“.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala věřitelka zůstavitele Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH dovolání. Odvolacímu soudu vytýká, že - přes zjištění, že krátce před smrtí zůstavitele se na jeho bankovních účtech „nacházely značné finanční částky, které zde však ke dni úmrtí již nebyly“ - „nezkoumal, zda platby, které proběhly před smrtí zůstavitele, byly po právu“, a namítá, že „soud je v rámci dědického řízení povinen učinit i bez návrhu všechna potřebná opatření, která jsou nezbytná k zajištění majetku patřícího do dědictví a k jeho uchování“, že „této povinnosti

odvolací soud nedostal“, že „povinností soudu bylo zkoumat, zda platby zůstavitele tři roky před jeho smrtí byly po právu a zda nedocházelo ke krácení věřitelů zůstavitele“, a že „pokud by soud zjistil, že platby zůstavitele nebyly po právu, tak bylo jeho povinností těmto úkonům odporovat“. Zásadní právní význam rozhodnutí dovolacího soudu spatřuje v tom, že je „třeba řádně a dostatečně specifikovat povinnosti soudu v dědickém řízení a stanovit stavění promlčecích lhůt v rámci dědického řízení“. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Česká republika - Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových k dovolání uvedla, že rozhodnutí odvolacího soudu považuje za správné, a navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto.

Ing. J. H. ve vyjádření k dovolání uvedl, že „soudy nezjistily řádně a úplně skutkový stav věci“ a že „souhlasí s dovoláním v celém rozsahu

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31.12.2012 (dále jen „o.s.ř.“), neboť dovoláním je napadeno usnesení odvolacího soudu, které bylo vydáno před 1.1.2013 (srov. Čl. II bod 7 zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř.], jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším usnesení proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř.], nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.].

Věřitelka zůstavitele Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH napadá dovoláním usnesení odvolacího soudu, kterým bylo usnesení soudu prvního stupně o věci potvrzeno. Protože dovolání Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř., a to již proto, že soud prvního stupně nerozhodl ve věci samé jinak, protože by byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který jeho dřívější rozhodnutí zrušil (usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 12.7.2010, č.j. 32 D 935/2008-656, bylo zrušeno z důvodu, aby se soud prvního stupně pokusil zpeněžit pohledávky zůstavitele za jeho obchodními partnery), může být jeho přípustnost založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o.s.ř. se nepřihlíží (§ 237 odst. 3 o.s.ř.).

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o.s.ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. ve věci samé po právní stránce zásadní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání

označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané dědické věci bylo pro rozhodnutí soudů mimo jiné významné vyřešení právní otázky, zda do likvidační podstaty zůstavitele náleží plnění z právních úkonů zůstavitele, které splňují podmínky pro vyslovení neúčinnosti (odporovatelnosti), přičemž neúčinnost dosud nebyla pravomocným rozhodnutím soudu vyslovena. Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena a protože její posouzení bylo pro rozhodnutí v projednávané věci významné (určující), představuje napadené usnesení odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání věřitelky zůstavitele Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Likvidace dědictví (a tedy také povinnosti soudu při zjišťování majetku likvidační podstaty zůstavitele) se v projednávané věci řídí, ačkoliv zůstavitel zemřel dne 17.5.2008, i v současné době zákonem č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů účinném - jak vyplývá z ustanovení Čl. II bodu 9 zákona č. [7/2009](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, z ustanovení Čl. II bodu 1 zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a z ustanovení Čl. II bodu 1 zákona č. [396/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony - v době od 1.9.2009 do 31.12.2012 (dále jen „OSŘ“).

Dědické řízení má dvojí účel, je jím jednak zjištění právních nástupců zůstavitele (tj. dědiců) a jednak zjištění zůstavitelova majetku. Dědické řízení je řízením nesporným, které je ovládáno principem oficiality (zahajuje se zpravidla bez návrhu) a vyšetřovací zásadou (soud je povinen provést i jiné než účastníky navržené důkazy, které jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu). Přestože likvidace dědictví je upravena v rámci dědického řízení (v ustanoveních § 175t - § 175v OSŘ), jedná se spíše o samostatné řízení vykazující prvky nesporného řízení, které se svojí povahou blíží exekučnímu či insolvenčnímu řízení. Nařízením likvidace se zásadně mění smysl a účel dědického řízení, neboť zde již nejde o zjištění a deklaraci dědického práva po zůstaviteli, ale o zajištění úhrady pohledávek zůstavitelových věřitelů. Od pravomocně nařízené likvidace nelze již upustit, ani kdyby nové skutečnosti nasvědčovaly tomu, že dědictví není předloženo. Vzhledem k tomu, že při likvidaci dědictví má být zpeněžen veškerý zůstavitelův majetek, po nařízení likvidace již nepřichází v úvahu postup podle § 175k odst. 3 OSŘ, podle kterého soudní komisař (soud) nepřihlíží k těm aktivům a pasivům dědictví, jež zůstala mezi dědici sporná, a spornost pohledávek či dluhů zůstavitele odstraňuje soud přímo v dědickém řízení. Jelikož pro likvidaci dědictví platí režim nesporného řízení, je dědický soud (soudní komisař) povinen zjišťovat všechny okolnosti významné z hlediska prošetření zůstavitelova majetku a dluhů.

Dovolatelka namítá, že „zůstavitel před svou smrtí činil úkony s úmyslem zkrátit své věřitele“, že ačkoliv na tuto skutečnost poukazovala, odvolací soud nezkoumal, „zda platby, které proběhly před smrtí zůstavitele, byly po právu“, a že pokud by odvolací soud zjistil, že platby zůstavitele nebyly po

právu, tak bylo jeho povinností těmto úkonům odporovat“. Tyto námitky nejsou opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat podle zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31.12.2013 (dále jen „obč. zák.“), neboť v dané věci se jedná o právní úkony, které měly být uzavřeny před smrtí zůstavitele, tj. přede dnem 17.5.2008.

Podle ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

Podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat.

Podle ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

Podle ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, aby se věřitel mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel - místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí nebo v exekučním řízení, a to postižením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu.

K odpůrčí žalobě je aktivně věcně legitimován (srov. § 42a odst. 1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná; vymahatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci) [srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.5.1999 sp. zn. 31 Cdo 1704/98, uveřejněný pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000].

Podmínky, za nichž věřitel může odporovat právním úkonům dlužníka, uvádí ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. Odporovatelným je takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v

úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám. Úmysl dlužníka cum animo fraudandi není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže "druhou stranou" jsou osoby dlužníkovi blízké; úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly opak (tj. že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohly i při náležitě pečlivosti poznat).

Dlužníkem věřitele je třeba ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. rozumět nejen osobu, která je zavázána splnit věřiteli vlastní dluh (jiný závazek), ale i ručitele a další osoby, které jsou z důvodu akcesorické a subsidiární povinnosti zákonem zavázány (zejména z titulu zajištění závazků) uspokojit pohledávku věřitele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.10.1999 sp. zn. 31 Cdo 870/99, uveřejněný pod č. 52 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000).

Právní úkony, kterými dlužník převedl svou věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu na jiného, zkracují uspokojení pohledávky věřitele tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv - nebýt těchto úkonů - by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil. Věřitel nese břemeno tvrzení a důkazní břemeno o tom, že dlužníkovy právní úkony zkracují uspokojení jeho pohledávky (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.1.2002 sp. zn. 21 Cdo 549/2001, uveřejněný pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2002). Ke zkrácení uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele tedy nemůže dojít, zmenší-li se sice majetek dlužníka, avšak, vlastní-li dlužník navzdory odporovanému právnímu úkonu a dalším svým dluhům takový majetek, který sám o sobě postačuje k tomu, aby se z něho věřitel uspokojil. Protože se podmínky odporovatelnosti posuzují ke dni vzniku právního úkonu, zjišťuje se ke stejnému okamžiku i to, zda měl dlužník po uzavření odporovaného právního úkonu další dostatečný majetek k uspokojení věřitele. Rozhodným okamžikem pro zjištění dalšího dlužníkovy majetku je tedy účinnost odporovaného právního úkonu; týká-li se právní úkon nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí, je jím den, k němuž nastaly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.6.2012 sp. zn. 21 Cdo 2975/2011, který byl uveřejněn pod č. 25 v časopise Soudní judikatura, roč. 2013).

V případě, že dlužníkův právní úkon neměl za následek zmenšení jeho majetku, neboť za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, obdržel jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, rovněž nemůže dojít ke zkrácení uspokojení věřitelovy pohledávky; i když má dluhy, nenastalo v důsledku tzv. ekvivalentního právního úkonu zmenšení dlužníkovy majetku a k uspokojení věřitelovy pohledávky může sloužit dlužníkův majetek - i když změnil podobu svých aktiv - ve stejné hodnotě (ceně), jako kdyby k těmto právním úkonům nedošlo. Rozhodným okamžikem pro posouzení ekvivalentnosti převodu dlužníkových věcí, práva nebo jiných majetkových hodnot je jeho účinnost; u nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí je jím den, k němuž nastaly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.6.2008 sp. zn. 21 Cdo 4333/2007, uveřejněný pod č. 30 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2009).

Z uvedeného (mimo jiné) vyplývá, že právo podat odpůřčí žalobu podle § 42a obč. zák. má výlučně věřitel, který má vůči dlužníkovi vymahatelnou pohledávku, tedy pohledávku, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídít výkon rozhodnutí (exekuci). Na uvedeném nic nemění skutečnost, že dlužník (zůstavitel) zemřel a v dědickém řízení byla pravomocným usnesením soudu nařízena likvidace dědictví. Protože z žádného ustanovení, která upravují postup při likvidaci dědictví (§ 175t - § 175u OSŘ), nelze dovodit, že by v případě nařízené likvidace dědictví byla k podání odpůřčí žaloby věcně legitimována jiná osoba než věřitel zůstavitele (např. soudní komisař nebo správce dědictví), je nutno uzavřít, že soudní komisař v dědickém řízení není - jak dovolatelka mylně naznačuje - oprávněn k podání odpůřčí žaloby podle § 42a obč. zák.

Dále z ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. vyplývá, že k neúčinnosti právního úkonu nelze (na rozdíl od absolutní neplatnosti) přihlídnout z úřední povinnosti (ex offio), neboť k ní dochází teprve (až) na základě pravomocného rozsudku soudu, jímž byla neúčinnost v řízení o odpůrčí žalobě vyslovena. Protože neúčinnost právního úkonu dlužníka (zůstavitele) může určit jen soud ve sporném řízení zahájeném na základě žaloby podle § 42a obč. zák. (případně v rámci insolvenčního řízení insolvenční soud na základě odpůrčí žaloby podané insolvenčním správcem podle § 239 insolvenčního zákona), není - jak se dovolatelka mylně domnívá - soud (soudní komisař) v dědickém řízení (a to ani poté, co byla nařízena likvidace dědictví) oprávněn zjišťovat účinnost právních úkonů zůstavitele, byť by z obsahu spisu vyplývaly skutečnosti, které by mohly nasvědčovat tomu, že zůstavitel učinil před smrtí právní úkony, které by mohly splňovat podmínky pro určení jejich neúčinnosti ve smyslu § 42a obč. zák.

V projednávané věci tedy nutno uzavřít, že, i když z výpisu z účtu zůstavitele č. 0000430625830207 vedeném u Komerční banky, a.s., (č.l. 1024) bylo zjištěno, že zůstaviteli přišly krátce před jeho smrtí v průběhu měsíce února a března 2008 na jeho účet vysoké platby (v přepočtu přes 2,000.000 Kč), zatímco ke dni smrti zůstavitele byl na tomto účtu téměř nulový zůstatek, nevyplývá z této okolnosti povinnost soudu při likvidaci dědictví zjišťovat či zkoumat oprávněnost plateb zůstavitele vůči jednotlivým věřitelům, případně účinnost právních úkonů zůstavitele, které učinil v období 3 let před jeho smrtí. Měla-li dovolatelka pochybnosti o účinnosti některých právních úkonů, které zůstavitel učinil krátce před svojí smrtí, bylo na ní, aby se domáhala určení jejich neúčinnosti cestou odpůrčí žaloby a svoje tvrzení prokázala ve sporném řízení.

Závěr odvolacího soudu, že v dané věci nebylo možné - ani po doplnění dokazování - dovodit, že by zůstavitel měl ke dni smrti další (dosud nezjištěný) majetek, z něhož by bylo možné uspokojit v rámci likvidace dědictví pohledávky věřitele, je proto správný.

Protože usnesení odvolacího soudu je správné a protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelkou tvrzeno), že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovolací soud dovolání věřitelky zůstavitele Grochowski Vieh - und Fleischhandel GmbH podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)